

Cerkveni

7. štev.

November.

GLASBENIK.

Letnik I.

1878.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

„Cerkveni glasbenik“ izhaja po enkrat na mesec in velja do konec leta 1878.
z muzikalno prilogo vred 1 gold. 50 kr., za ude Cecilijinega društva 1 gold.

Vredništvo in opravištvo sta v Alojznici.

Kako naj se predavajo cerkvene pesmi.

Pravila predavanja so trojna; ozirajo se na izgovarjanje teksta, na nagašanje njegovo in na sopenje.

1) Gledé na izgovarjanje treba najprej zatrei provincijalizme ter samoglasnike natanko izgovarjati. Nahajajo se pogosto sledeče napake, katere gerdo kazijo petje: elajson namesto ele-i-son, ognos namesto agnus, mondi namesto mundi, sanctos namesto sanctus, com namesto cum. Razun a je toraj glasnik u, ki ga pevci radi spreminjajo v o; s tem pa postane petje nekako neotesano in surovo. Čestokrat izgovarja se e kakor é = ae, kar je prav gerdo, n. pr. êlajson namesto eleison, Dêi namesto Dei, misêrêrê namesto miserere.

Napak, ki se delajo pri soglasnikih, je tudi mnogo, toda one ne gerdijo toliko petja. Radi jih stavijo pred besede ter vežejo ž njimi, posebno n in h; n. pr.: net cum spiritu tuo, namen namesto amen; ndominus vobiscum, noremus namesto oremus; het in terra pax, het ne nos inducas in tentationem. Stavijo jih pa tudi sredi besede, najrajše med dva samoglasnika, n. pr.: Dejus namesto Deus, meham namesto meam-i. t. d. Mnogokrat se soglasniki tudi dvojijo; tako se sliši: Crist-ste, misserrere, bennedicimus, domine, filli, omnipottens. Pri ste treba navaditi se pri izgovarjanji s in t ločiti. Glasniki se pa tudi izpuščajo; tako se sliši et cum spiritu-o namesto spiritu-tuo. Največ napak se naredi pri končnicah, ki se ali slabé, ali kvarijo ali nerazložno in celó ne izgovarjajo; in to pri poslušalcih najbolj ovira razumljenje teksta. Jemlje se konečni soglasnik k naslednji besedi, ki se prične sè samoglasnikom in tako postane iz dveh besedi ena sama. Ta nepristojnost godí se posebno z glasniki m, n, t, r in s. In prav s je, ki se nahaja največkrat, in ki ga tudi izurjeni zbori le slabo ali pa celó ne izgovarjajo; to pa zarad tega, ker dobro izgovorjeni s precej vaje in pazljivosti zahteva. Zbor, ki se je navadil, konečne soglasnike ne sicer preostro in kakor bi jih odsekal, vendar pa razložno izgovarjati, bode tudi razumljivo pel; kajti ravno po tem je prisiljen, večkrat sopsti in boljše navdarjati. Pri slovenski pesmi je treba tega pravila le še bolj deržati se, sicer si razumljivega predavanja kar misliti ne moremo.

Zares, ta nered, ki gledé izgovarjanja skoraj po vsih cerkvenih korih v mestih in na kmetih rogovili, moremo barbarstvo imenovati; še izvedenec, ki vendar tekst iz glave zna, ne razume pesmi, posebno kadar orhester ali orglje prevladajo. Slišijo se le bolj glasovi, kakor besede, glasba pa je bolj sonati ali simfoniji podobna, kakor liturgičnemu petju. To slabo izgovarjanje teksta pa prihaja večjidel od tod, ker ni poskušenj in zato pevci le na to pazijo, da „zadenejo“. Da pa pevec pri takih okoliščinah še teksta brati ne more, tega mu ne moremo v zlo šteti; in na zadnje méni še osebje na koro, da se je dobro obneslo, če je zadelo, kakor da bi bila pri cerkvenem petji beseda le postranska reč.

Ako smo se tù ozirali le bolj na pevske zборе, s tem nikakor nočemo terditi, da se ne nahajajo iste in enake napake tudi v prezbiteriji. Ravno narobe moramo spoznati: marsikateri mašnik privadil se je tako slabega izgovarjanja, da poslušalca kar strah obhaja, kadar ga sliši peti.

2) Tudi pravilno naglašanje veliko pripomore k lepemu petju in k učinku pesemskega teksta, zato pa tudi zahteva pri zborih, ki niso zmožni latinščine, precejšnje vaje. Ta vaja pa ne ostane brez zaželjenega vspeha, ker morejo, kakor nas skušnja uči, tudi taki zbori, ki latinskega jezika ne umejo, priučiti se pravilnega naglašanja. Zbori, kateri latinski tekst slabo naglašajo, delajo gotovo enake napake tudi pri slovenski pesmi. Slabo naglašanje ovira gladek tok petja, dobro naglašanje pak varuje pevca, da ne zavleče. Zraven pa še dobro naglašanje poslušalcu pomen besede in vsega teksta razjasnuje in petje potem veliko bolj na serce upljiva. Dobro naglašanje spričuje, da zbor s čutilom in srcem poje, da se ne tlači pesem skoz okoren in mertev inštrument, temuč da teče iz živega gerla, iz čutečega serca. Resnično je, kar piše J. J. Ronsseau *): „Pervo pravilo govora je: govóri, da te morejo razumeti. Največa napaka, ki jo moreš storiti, je tedaj, ako tako govoriš, da ljudje niso v stanu te razumeti. Terditi, da naglasa ni treba, se pravi, govoru jemati moč in lepoto. Naglas je duša govora; on mu daje čutilo in resnico. Naglas manj laže nego beseda; in morda prav zarad tega se ga premeteni ljudje tolikanj bojé.“ — Kar je tù Ronsseau o govoru rekel, to velja popolnem tudi o petji. Življenje povzročuje življenje; mertvo, mehanično petje je do pičice enako mertvi, tlačanski pridigi. Naglašanje je mimika petja. Sv. Bernard, Frančišek Ksav., Kapistran, Frančišek Saleški pridigovali so tudi v jezicih, ljudstvu neznanih; a tu si ne moremo misliti mertvega in mehničnega predavanja. In vendar ne smemo ostati le pri tej priliki; kajti tiskarstvu, liturgičnim pridigam, keršanskemu nauku v šoli in cerkvi je lahko mogoče, pripeljati pevske zборе in ljudstvo do razumljenja liturgičnih pesmi.

V nepravilnem naglašnji razodeva se le slepa, neukretna ter brezdušna moč prirode. Glavno pravilo pri naglašnji naj ti bode to: Poj, kakor govoriš. Da pa pevski zbori pravilno izgovarjajo, morejo in morajo jih duhovniki učiti. Glavni zlog besede zahteva glavni naglasek. Splošno pravilo pa je, da se končnica slabše naglašá, vendar pa ne sme v gerlu obtičati. Tudi predlogi *in*, *ex*, *ad* in veznik *et* morajo pri naglašnji odjenjati.

Mnogokrat ovira tudi glasbina skladba pravilno naglašanje, in posebna pred-

*) Emil. str. 224. Langensalza.

nost skladbe je ta, da pevcu pravo naglašanje tako rekoč na jezik položi. Uzor take skladbe je Witt-ova vatikanska maša. — Pravilno naglašanje pa je v ozki zvezi

3) s pravilnim sopenjem. Pevce mora pluća v svoji oblasti imeti in ne pluća pevca; sicer je enak mertvim orgljam, pri katerih glasovi često o jako nepriležnem času umolknejo, kadar mehu sape zmanjka. Neredno sopenje grozno gerdi petje. Ono terga terdno sklenjeni tekst in celó posamezne besede na kose, kar je izvedencu enako zoperno, kakor bi se jezilo nevedno ljudstvo, ako bi po tlačilčevi nemarnosti orgljanje večkrat zapored utihnilo. Verh tega terpi tudi glasbena skladba, ki se nenaravno razcapa. Liturgično petje mora biti naravna, pomenljiva, v duhu in resnici tekoča recitacija svetega teksta. To pa je nemogoče pri nerednem sopenji, vsled katerega ljudstvo v cerkvi namesto celega teksta le razsekane kosce pobira. Česar si človek v navadnem pogovoru ne usoja storiti, tega se ne sramuje pevec.

Splošno pravilo je: Sôpi večkrat, sôpi po vsaki dvo- in trizložni besedi, pa sôpi tako, da te nihče ne zapazi. Kdor se tega pravila derži, mu ne bode treba ne tekstu niti muzikalni frazi silo delati. Odveč je skoraj omenjati, da muzikalna fraza mnogokrat sapi meje stavi in sredi besede sopenje zahteva.

Posebej je zapomniti si, da besedice **et, cum, ex, a, ad, in** k sledeči besedi spadajo, a ne k prejšnji; toraj treba sopsti pred navedenimi besedami. Pri **Et incarnatus** sope se po **Et**, enako po **patrem** v začetku Vere (**Credo**).

V katerem jeziku se ima pri službi božji peti in kako?

(Govor č. g. A. Dolinar-ja pri letošnjem občnem zboru Cecilijinega društva.)

(Dalje.)

Nadalje se latinski tekst ne sme kaziti ali celó takó popačiti, da ne bi imel pravega pomena, ampak peti se ima korektno, t. j. razložno in umevno. Zato mora vsak organist znati dobro latinsko brati, da bo vedel latinske besede sam prav izrekovati, pa tudi pevce v tem podučiti. Zategadelj se morajo učenci orgljarske šole učiti latinsko brati, in one délé sv. maše, ki se po navadi pojó, iz glave zapomniti si. Pevcem na deželi se lahko pomaga s tem, da se jim latinske besede sè slovenskimi pismeni zapišejo, da jih takó ložje prav beró. — Peti se morajo vsi délé sv. maše. Ne sme se tedaj izpuščati: *introitus, graduale, offertorium* ali *postcommunio*, kakor se je to dosedaj vsesploh godilo. Kongregacija za sv. obrede se je v tem oziru dné 5. julija 1631 izjavila tako-le: „Nihil omittendum, sed Missam esse cantandam, prout jacet in Missali“ — nič se nima izpustiti, ampak maša se ima peti, kakor je v misalu. Da pa odloke v misalu ne veljajo samo za duhovna pri altarju, ampak tudi za kor, smo čuli že poprej. Tudi se namesto *offertorium-a* ne sme peti kaka druga pesem v domačem jeziku, kakor sem že omenil, pa tudi ne kaka latinska pesem, ki s praznikom ni v nikakoršni zvezi. Tekst ima biti liturgičen, t. j. vzet vselej iz svetih bukev bodisi misala ali brevirja, ter vjemati se s praznikom samim — takó govoré določbe Aleksandra VII. (1657) in Inocencija XII. (1692). — Peti se mora nadalje cela gloria in celi *credo*, ne pa izpuščati in kerčiti teksta, kakor je bila dosihdob navada. „Sveti

tekst, ki ga pevci pojó, se ima v vseh svojih besedah peti takó, da se nič ne pristavi, nič ne izpusti; tudi ni pripuščenó, ga le za kak zlog spremeniti“ — tako govori okrožnica kardinalvikarja Patricija v Rimu v inštrukciji do pevovodij od 5. novembra 1856. In kak pomén pač ima petje, ako se ne poje cela gloria ali celi credo, ampak le začetek in konec? Ako se n. pr. poje: credo — — — et incarnatus est — potem pa precej: et vitam venturi saeculi, Amen, ali to ni prav takó, kakor če bi kdo molil: Oče naš, kateri si v nebesih — temuč reši nas hudega, Amen? Kakošna „vera“, kak „očenaš“ je to? Ali ima to kak pomén? Ali ni to največja nesmisel? In ali se ne pravi to, na koru le komedijo delati ter ljudi slepariti? In s tem naj bi bil Bog zadovoljen? Mašnik zapoje pri altarji: „gloria in excelsis Deo“ — in „credo in unum Deum“ — v znamenje, da se ima „gloria“ in „credo“ na koru nadaljevati, kajti sicer bi mašnik sam pel vse, kakor poje n. pr. „praefatio“ in „pater noster“, kor pa poje le nekaj malega, drugo pa samovoljno izpusti. Ali si moremo misliti večjo svojevoljnost, pa tudi večjo brezumnost? — A kaj je vzrok takemu kerčenju teksta? No, duhoven in organist — obadva bi rada ob kratkem opravila, rada bi, da bi bila peta maša kmalu pri kraji. To in pa neprimerno od cerkve prepovedano ponavljanje teksta je bil glavni vzrok, da se je tekst okrajševati jel. — Pa maša bo le predolgo trajala, čujem ugovarjati, ako se bo cela „gloria“ in cel „credo“ pel, ljudje bodo godernali in celó cerkev zapuščati jeli; takó bodo cerkve, ki že zdaj po navadi niso prepolne, zlasti po mestih — še bolj prazne. — Vsi ti ugovori so ničevi in prazni. Ako se za peto mašo s pridigo odloči poldrugo uro časa — kar pač ni preveč — in pridiga, kakor tudi cerkev to zahteva, ne traja veliko nad pol ure, potem ostane še za peto mašo več nego 3 četerti ure, in v tem času se lahko skonča *). Sevó, ako se po ježefinskih načelih poglavitni moment stavi v pridigo in se ta na celo uro ali še dalje raztegne, potem za peto mašo časa zmanjkuje in treba je šuštrati na koru in pri altarju, da je prej pri kraji. To pa ni v cerkvenem duhu, to ni prav; kajti daritev — sv. maša — je jedro službe božje, je najpoglavitnejša reč. Ali pa, če se vzame kaka maša, v kateri se besede svojpot ponavljajo, takó da se v enómér eno in isto kroži, potem ni čuda, da slovesne pete maše konca ni. **) Takim mašam ravno pa je treba pot iz cerkve pokazati, ter začeti rabiti kompozicije zložene v duhu cerkvenem, kompozicije, v katerih se tekst brez potrebe ne ponavlja, ampak čversto naprej poje, in peta maša kljub cele „glorije“ in „credo“ ne bode predolga. Tudi nisem še nikdar čul ljustva na deželi tožiti zoper predolgo mašo — menim tu slovesno mašo ob 10. — niti ni kdo zaradi tega iz cerkve jo pobral; saj se velike praznike ob 10. že takó pričakuje daljše ter slovesnejše opravilo, in bolj ko je slovesno, bolj je ljudem všeč. Nerodneži pa po deželi ostajajo zunaj cerkve, naj bo maša ali služba božja še takó kratka, in po mestih razmehkuženci in nepočakljivci takó ne pridejo k peti maši, marveč gledajo, da — ako so še nekoliko kerščanski

*) Pri letošnji cecilijanski predstavi dné 24. julija peta maša s celo „gloria“ in „credo“ ni trajala nad 3 četerti ure. Je li to toliko, je to predolgo?

**) Takó sem čul letos na Malega Šmarna dan v Padovi mašo, pri kateri se je samó „gloria“ — incredibile auditu! — nad pol ure pela. Bila je to prava komedija, o kateri hočem o svojem času še spregovoriti.

— kako „subo“ (!?) mašico vjemó. — Tedaj latinska maša in pa s polnim, t. j. neokrajšanim tekstom, to ima ozir Pete ali slovesne maše biti za naprej naše vodilo in pravilo. Svaril bi pa tu pred dvema izkrajnostima ali prenapetostima. So nekateri, à teh je malo, ki bi radi, da bi se pri službi božji pelo izključno le latinsko, kakor je bila nekdanj zapoved in navada, ki pa tudi ravno zavoljo tega o ljudskem petji nič slišati nočejo. Pa ti nimajo prav, kajti cerkev dandanes ne le terpi, marveč naravnost dovoljuje petje v domačem jeziku — seveda, razun navedenih slučajev — ter želi, da bi se tudi spodbudno ljudsko petje gojilo in pospeševalo. — Drugi pa bi radi imeli zgolj slovensko petje ali sploh petje v domačem jeziku, in to so boljši narodnjaki, nego katoličani, njim gre narodnost nad vero. Moti jih pri tem zlasti to, da Rusje in Serbi imajo slovansko obredje sè slovanskim petjem. A to je za Ruse in Serbe že prestara privilegija; in ako se ta ali ona razkolniška občina, ali, ako bi se vsa cerkev ruska ali serbska zopet povernila v naročje svoje prave matere, sv. cerkve katoliške, pusti jim ta, kot dobra, ljubeznjiva mati, njihovo obredje ter liturgični jezik, nekaj zato, ker cerkev brez posebnih vzrokov starih predprav ne odpravlja, nekaj pa tudi iz previdnosti in usmiljenja do zedinjencev, da bi se ti kako v razkolništvo nazaj ne povernili. Mi Slovenci pa doslej take samopravice nimamo in se tudi nadejati ne moremo, da bi jo kdaj dobili, ker sv. cerkev iz gotovih tehtnih vzrokov takih predprav dandanes več ne deli. Ako pa upanja ni, da bi mi kdaj slovenski liturgični jezik dobili, potem je več, kot jasno, da po sedaj vseobče veljavnih liturgičnih zakonih tudi izključno slovenskega petja imeti ne moremo.

(Konec prihodnjit.)

D o p i s i.

Iz Kranja. „Piši vender, kaj požete pri vas; če bi tebi to ne koristilo, spodbujal bi druge k lepemu petju“ — rekel mi je iskren Cecilijanec, kateri je ob enem tudi v drugem oziru umetnik. I-nu, vem, da onih nikakor ne bodem spreobernal, ki so svoja serca in ušesa zaperli cecilijanski glasbi; saj je pri drugih resnicah ravno taka, zavoljo tega pa ostane resnica vender le resnica in cecilijanska glasba prava cerkvena glasba. Naj ustrežem tedaj prijatlom lepoglasja.

V Kranji je vsako nedeljo po pridigi, ktera se začne ob 9. uri, peta sveta maša z blagoslovoma. Višji prazniki se razločujejo od navadnih nedelj le po tem, da je takrat slovesna sv. maša z leviti. Navadne nedelje je pred mašo kropljenje, kder pojemo od velike noči do sv. Trojice „Vidi aquam“, sicer pa „Asperges me“, obedvoje vglasbil po koralu dr. Fr. Witt.

Kadar ni slovesne sv. maše z leviti, pojemo bolj kratke latinske maše, kakor Škraupove, Führer-jeve, Broer-jeve, in druge.

O večjih praznikih peli smo letos od velike noči sim latinske maše: ono v C (Broer), dopolnjeno po gosp. Ant. Foerster-ji, v C in v D (Karol Kempfer), v F, D (Benz), v Es (Führer), oddelke šesteroglasne maše v B (Rottenmaner), „Credo“ iz maše „Salve Regina“ (Stöcklin) in „Missa sanctæ Cæcilie“ (Ant. Foerster). Graduale pojemo le, ako je slovesna sv. maša z leviti, sicer izostane. Peli smo med tem časom sledeče graduale: „Lætamini in Domino“ (Witt), „Veni sante Spiritus“ (Fried. Kempfer), „Caro mea“ (Greg. Rihar), „Confitebuntur coeli“ (Wesselak), „Constitues“ (Benz), „Felix es Virgo Maria“ (Benz), „Benedicta et venerabilis“ (Kirms et Rampis), „Post partum“ (Kreutzer), „Justus ut palma“ (Wesselak).

Za „Offertorium“ peli smo: „Angelus Domini“ (po Witt-ovem „Introibo“, Fl. Bl. 1874 Nr. 10), „Ascendit Deus“ (Foester), „Confirma hoc Deus“ (po Hanisch-ovim „Asperges me“, „Musica sacra“ 1873, stran 33.), „Sacerdotes Domini“ (po Witt-ovi „Pius et Piissima“), „Iustorum animae“ (Witt), „Tu es Petrus“ (Benz), „Assumpta est Maria“ (Karl Greith), „Jubilare Deo“ (Amb. Rieder), „Benedictus sit Deus Pater“ (Mettenleiter), „Sperant in te“ (Mettenleiter), „Perfice gressus meos“ (Witt), „Veritas mea“ (Witt), „In virtute tua“ (Wesselak), „Ad te levavi“ (Führer), „Bonum est confidere“ (Führer, Hofmann), „Regina coeli laetare“ (Mettenleiter, Leitner, Lotti), „Salve Regina“ (Mettenleiter, Stöcklin), „Ave Maria“ (Witt, Wesselak, Stehle, Arcadelt), „Benedicite Dominum“ (Rieder). Ker je tukaj vsako nedeljo med mašo sv. Rešnje Telo izpostavljeno, peli smo tudi včas po recitiranem mašnim „Offertorium“ „O salutaris hostia“ (Führer, Witt, Bischoff), „Ave verum corpus“ (Mozart, Führer), „Adoro te“ (Frey) in druge.

Pri procesiji o sv. Telesu: „Pange lingua“ (Rihar) in Leitner-jeve himne.

„Te Deum“ pojemo dva po Ant. Foerster-ju vglasbena, enega po Mašek-u in enega po Schwerdt-u.

„Tantum ergo“ in „Genitori“ pevali smo one, ki so jih vglasbili: Lenk, Schmied, Ett, Ant. Foerster, Nedvèd, Witt, Santner, Michael Haydn, Zangl, Klem, Mettenleiter, Führer in drugi.

Litanije, vglasbene po Ant. Förster-ju, peli smo tako, da je „invocatio“ pel Bass, Tenor, Alt, Sopran vsaki svoj oddelek sam, prošnjo pa so peli vsi glasovi v soglasji z orglami, a tega ljudje niso bili navajeni; in — bljuvali so nekteri za nami. (Glejte jo, olikano pobožnost in pobožno olikanost! Vredn.)

Pevskih moči, posebno možkih glasov, jelo je pomanjkovati. Osem let podučeval sem v posebnih urah dečke in tudi deklice peti po notah, da bi o svojim času čast božjo prepevali na koru, a imel sem vedne zapreke, kadar sim hotel vverstiti mladi zbor na koro — bili bi danes izurjeni pevci — in zdaj naj jaz pevce iz rokavov iztresem, ali naj čez že odrasle naredim križ, da naj bodo koj vse znali. Bog in sv. Cecilija! Poskusil bodem še jedenkrat, a vem naprej, da ne more biti nič iz mojega truda, ako bode imel vsaki otrok več upljiva kot učitelj.

Pet. Cebin.

Iz Vojnika. V naši lavantinski škofiji se obhaja navadno slednjo nedeljo in praznik ob desetih „missa cantata“ s slovenskem petjem na koro in s kadencami na orgljah mesto rezponzorij. Ne vem, je li tudi po družih slovenskih škofijah ta razvada. Zanimivo in koristno bi bilo preiskovati, kdaj in kako se je ta navada pričela. Vsakako bo treba to stvar rešiti, sicer ne pridemo na kmetih nikdar do zboljšane cerkvene glasbe. Ako nam je namreč od ordinarijatov zapovedano, *) vsako nedeljo „missa cantata“ obhajati, kje smo v stanu vsak teden tudi latinsko peti? ** — Ako je pa „peta maša“ le navada, kakor si bodi vpeljana, pa od ordinarijata tolerirana, potem se dà vsaj upati, da bode tudi v kmečkih cerkvah kdaj bolje. Morda se najde gledé naše škofije v Mariboru kak gospod, ki bi to vprašanje zgodovinsko rešil in po „Cerkvenem glasbeniku“ priobčil.

Potem se bo moralo na to delati, da se ob navadnih nedeljah pete maše opusté; pri tihih mašah pa v istini ljudsko petje vpelje. Če, kakor dosihmal, dve ali tri dekleta na koro pojejo, to še ni ljudsko petje.

Bog si ga vedi, kdo da je omenjenim „lepim“ kadencam pot odperl k naši maši. Mašnik pozdravi od altarja ljudstvo z: „Dominus vobiscum“, in dobi odgovor pleno organo — kaj? — prazen akord. Kako vse drugače odmeva koralni „et cum spiritu tuo!“ V naših nekdanjih preparandijah, kjer se je podučevalo v orgljanji, pač menda ni sedel noben mož, ki bi bil umel liturgijo. Ta nonsens s kadencami pa se celó lahko odpravi; škoda, ka v naši škofiji nimamo organa, po katerem bi se take in enake reči razpravljale.

*) V Ljubljanski škofiji ni zapovedano; tukajšnji „ordo cultus divini“, ki ga imamo še od rajn. škofa A. A. Wolf-a pravi na dotičnem mestu: Inter Missarum solemnium cantus ad pios fidelium affectus excitandos aptus omnino commendatur. Vredn.

***) Zakaj bi ne bili v stanu? — Repertoar petih ali treh maš zadostuje, in ako ni drugače, tudi ena sama. Vredn.

Iz Dunaja, 15. avgusta. (Dalje.) Drugi dan ob osmih smo bili že vsi na svojem mestu in točno ob 8. uri so se pričela predavanja. Res vesel je bil pogled na to kerdelo Cecilijancev. Bili so stari možje do 70 let, pa tudi mladi, komaj nastavljeni učitelji, ena učiteljica in celó en organist protestantske cerkve v Tešnu. Da vam še natančneje povem, bilo je 22 nadučiteljev, 18 učiteljev ljudskih in meščanskih šol*), dva učitelja petja na pripravnicah, 2 stolna kapelnika, 6 duhovnov in 22 pevovodjev in organistov; po domovini: 26 iz spodnje Avstrijske, 24 iz Moravske, 8 iz gornje Avstrijske, 5 Čehov, 4 iz avstr. Šlezije, 2 iz Kranjske ter po eden iz Koroške, Solnograške in Ogerske. Vsi so vestno prihajali k predavanjem, skerbno so si delali notice, stavili o dvomih razna vprašanja, ktere so profesorji vselej radi razjasnili. Vsem se je brala radost na obrazu in veselje, da jim je priložnost dana, svoje vednosti pomnožiti, ter pozvedeti, kak napredek se je storil v glasbeni pedagogiki in metodiki. — Da je bilo občevanje med vdeleženci preserčno, ni mi treba povdarjati. Nemec ali Slovan, Avstrije ali Kranjec, duhoven ali učitelj, vse je bilo enega svetega navdušenja, enega cecilijanskega duhá. Tù se ni pričalo, je li reforma cerkvene glasbe potrebna, se li sme pri slovesnih mašah v narodnem jeziku pevati, je li kaj na koralu i. t. d.; o tem je bila le ena misel. Razgovarjalo se je velikoveč o potih, po katerih bi se berže namen dosegel, o zadržkih, kako bi se ložje odpravili, pred vsem pa povdarjala temeljita znanost glasbe, liturgije, in pametno, metodično poučevanje v teh strokah. — V čast bodi rečeno vdeležencem, da so ob najhujši vročini, katero je še pri oblačnem vremenu do šest plinovitih luči pomnožilo (dvorana je zelo temna), da so 7—8 ur vzderžali na stolah in vedno z enako radovednostjo in pazljivostjo poslušali.

Kot posebnost v teh dnéh imam zabilježiti slovesno sv. mašo, katero je služil č. g. predsednik društva, župnik Ign. Fürst z azistencijo dveh kranjskih duhovnov v cerkvi „Am Hof“ (Zu den neun Chören d. Engel), pri kateri so pevali vsi drugi vdeleženci pod vodstvom Böhmovim že omenjeno Lottijevo mašo, introitus in communio koral, graduale od Anerija, ofertorij Wittov. Take krasne liturgične speve slišati v tako krasni cerkvi, to je kaj vzvišenega, nebeškega. Kadar sem deležen take izgledne slovesnosti, vselej se me h koncu loti neka žalost, ko pomislim, da bi tudi pri nas vsaj enako lahko bilo, pa ni; ko pomislim, da bo zopet čas potekel, predenj bom v enacih okoliščinah zopet kaj enacega slišal. Le en glas je bil čuti: Kako krasna je pač liturgična (cecilijanska) glasba; kako mojsterska je bila danes izpeljava! — Ta slovesnost se je versila v petek ob 9. uri dopoldne. Popoldne istega dné pak je bila ena ura odločena za razstavo muzikalij in učnih pripomočkov. Razstava je bila precej obilna. Dalje mi je omeniti še skupnih izletov in večernih ur, ob katerih so se vdeleženci sešli k prijaznim pogovorom in bratevskemu razveseljevanju. Prost jim je bil tudi vhod v ljudski vert (Volksgarten) poleg cesarske palače, kjer je vsak večer sviral godba pod odličnim vodstvom kapelnikov Círer-ja in Strauss-a. V petek je bila zraven še slovesna razsvitljava po vertu. Gorelo je več tisuč plinovitih luči.**)

V saboto popoldan po končanem poduku razdelil je družbeni podpredsednik dr. Hansleithner obiskovalna spričala (Frequentationszeugniss), in kurza je bilo konec. Ginljivo se je posljavljalo od nas prof. Böhm, duša celega podvzetja, pohvalil našo vstrajnost, navduševal nas k vzajemnemu in stanovitnemu delovanju in solznih očij je izrekel slednje besede: Wenn schon geschieden sein muss, so doch, meine Herren, auf's Wiederseh'n! — Izmed vdeležencev je vstal g. Ditko, katehet, učitelj petja v Krems-u, ter z gorkimi besedami zahvalil se profesorjem za njihov trud, zlasti g. Böhm, in gromovita trikratna „slava“ je zadonela po dvorani. Vsake reči je na svetu konec.

S tem sem nekoliko opisal formalnosti kurza; naj mi bode dovoljeno spregovoriti zdaj o nekterih predmetih, ki so se tam obravnavali. Ker je petje pogoj in bistvo cerkvene glasbe, naj govorim vpervo o njem. Najvažnša načela, katera nam je prof. Böhm podajal, so tale:

1) Krepkost glasu je odvisna od notranje kakovosti organov. Po vaji postane glas močan in oglajen.

*) Čujte slovenski učitelji! Kako pa pri nas? — Pisatelj.

**) Eden vdeležencev, ki na Dunaji še bil ni, in kaj tacega tudi ne videl, vskl'nil je v tem: „Du mein Lieber, sag' du mir, bin ich noch auf der Erde, oder schon im Himmel?“

2) Prve vaje naj bodo te: Učenci naj se vadijo veliko sape v sé jemati, nekaj časa v sebi deržati in potem izpuhtiti. To nekoliko časa. Potem naj dajo glas od sebe, e ali f, ker je vsem najbolj primeren, in sicer na samoglasnik a. Jezik namreč moramo vaditi, da je popolnem v miru in to se godi z izgovarjanjem čerke a.

3) Vse vaje so pianissimo peti; tako rekoč sam dih se ima slišati. Dobro je, petje z goslami voditi, ker so otročjemu glasu najbolj primerne.

4) Zdaj pride vaja v petji samoglasnikov in ojestrem izgovarjanji soglasnikov. (Mislim da mi ni treba omeniti, da se le na samoglasnik poje.) Najprvo: a, o, e, potem i, u. Dalje dvoglasniki, kakor v nemškem: neu (na-i), Mai (Ma-i). Sedaj se zvežejo soglasniki pred in za samoglasnikom v ti versti: a) ustniki, b) goltniki, c) zobniki, d) jezikovci, e) sičniki in šumniki. Nazadnje več soglasnikov: ča-st, mo-st, i. t. d.

Naše priloge.

Responsoria po „Te Deum laudamus“; in sicer se izpeljujejo 1., 2. in 3., kakor kaže št. 8. a naših prilog; 4. in 5. pa po št. 8. b. Zakaj da se pri nas izpušča drugi rezponzorij, ne vemo. — Vprašani smo bili po listu, kako naj se „Te Deum“ pravilno intonuje. Odgovor: Kakor je 1. glas g. Foersterjeve skladbe, namreč: $\overset{o}{T}e \overset{g}{D}e - \overset{a}{u}m$
 $\overset{a}{l}au - \overset{a}{b}c \overset{h}{a} \overset{a}{b}c \overset{b}{a}$
 lau - da - mus, in ne: - da - mus.

Prelepi skladbi št. 20. smo pridjali tudi slovenski tekst. Poje se pa ta skladba, kedar je izpostavljeno sv. Rešnje Telo ali sploh po povzdigovanji pri sv. maši. Polovna nota znaša pri tej skladbi natanko eno sekundo, kakor kaže Melceljev metronom.

Tudi v št. 21. se pojó polovne note kmalu tako hitro, kakor po navadi četertinke.

Razne reči.

— Orgljarsko-pevska šola Cecil. društva v Ljubljani šteje letos 30 učencev. Na novo jih je vstopilo 17, med jih je 6 že opravljalo službo organista. Zarad množega števila in raznih zmožnosti morala se je šola deliti v dva razreda.

— V cerkveno-glasbeno šolo Ratisbonsko, ki se začne z novembrom mesecem, podal se je iz Radgone na Štajarskem verli organist, g. J. Gregorič, rojen Idričan, čigar ranjki oče je bil izveden muzik, in je še danes doma v dobrem spominu. G. Gregorič-u želimo dobrega vspaha, sebi in naši reči pa mnogo posnemalec.

— Na Dunaji je oktobra meseca začel izhajati list „Wiener Blätter für kath. Kirchenmusik“, ki je organ ondotnega Cecil. društva. Vrednika sta mu gg. Jos. Böhm in dr. K. Hausleithner; izhaja brez muzikalnih prilog po enkrat na mesec in velja za celo leto 1 for. Ako se oglasi zadosti naročnikov, bode list prinašal tudi muzikalne priloge ali premije. Naročnina se pošilja administraciji „Wiener Blätter für kath. Kirchenmusik“ Wien, I. Bez. Tiefer Graben Nr. 36. — Program lista je isti, kakoršen naš: služiti umetnji in liturgiji cerkveni ter z vso odločnostjo nasprotovati vsemu, kar ni cerkveno, liturgično in umetno; zato živo priporočamo „Wien. Bl. f. kath. Kirchenmusik“ vsem našim prijateljem, še živjše pa — našim nasprotnikom.

— Nadškofjsko malo semenišče dunajsko šteje letos med 160 gojenci 41 igralcev na glasovir, 20 igralcev na gosli in 3 orgljavce. Poduk v petji je za vse gojence, ki se delé v 4 oddelke, obligaten.

Oglasnik.

Oskerbel se je poseben natis skladbe: „Te Deum laudamus“ za 4 glase zložil Ant. Foerster. op. 18. Partitura in 4 glasi veljajo 80 kr.; ako bi kdo želel glasov še posebej, jih dobi za 30 kr. pri skladatelji.

Pridana je listu 7. šte. prilog.

Odgovorni vrednik lista Janez Gnjerda. — Odgovorni vrednik muzik. priloge Anton Foerster, Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.